

ТЭМАТЫЧНАЯ РАЗНАСТАЙНАСЦЬ ТВОРЧАЙ СПАДЧЫНЫ А. КУЛЯШОВА

У дадзеным матэрыяле раскрываецца тэматычная разнастайнасць творчай спадчыны А.Куляшова.

Аркадзь Куляшоў – адзін з выдатнейшых песняроў зямлі беларускай, паэт, тонкі лірык, мастак, надзвычай чуйны да зрухаў у грамадскім і духоўным жыцці. А. Куляшоў — паэт глыбока лірычны, ён стварыў свой непаўторны паэтычны свет. Паэзія А. Куляшова з’яўляецца духоўнай энцыклапедыяй яго пакалення. Сваё стаўленне да моладзі п’сьменнік выказвае ў сваім зборніку «Росквіт зямлі», дзе ў цэнтры ўвагі праца, імкненні, мары маладога пакалення, якое шукае сваю дарогу ў жыцці. Трэба зазначыць, што ў вершы “Пакаленне маё не абпалена боем” паэт раскрывае пачуццё інтэрнацыяналізму, дружалюбнасці, якім характарызуецца пакаленне 30-х гадоў:

Нашу верную дружбу
Трымалі на ўчоце
Горад, вёска,
Далёкі аул, кішлак.
Пракладаем мы ўдаль
Магістраль
На балоце
І брукуем каменнем
Дзедаўскі шлях [1, т. 1, с. 58].

Сярод тэм, якія ўздымае А. Куляшоў у сваіх творах – гэта пакуты людзей, пагнаных на імперыялістычную вайну, класавая барацьба на вёсцы, гераізм грамадзянскай вайны, калектывізацыя, Вялікая Айчынная вайна, пасляваеннае аднаўленне, космас і думы пра будучыню.

Вершы ваеннага часу складаюць цэлы баладны цыкл пра подзвіг беларускага народа ў гады ліхалецця. Маладым жоравам паўстае герой верша «Крылы», які пакідае «маленства край» [2, т. 2, с.120], жоравам, што сабраўся «ў далёкі і цяжкі»

[тамсама], але радасны вырай. Але гэта быў не бесклапотны палёт. Прыйшлося пераадолець шмат перашкод і выпрабаванняў, асабліва ваенных: «Свіст кулі чуў я на вайне, штык не здымаў з вінтоўкі» [2, с. 121]. Вернасць свайму грамадзянскаму абавязку дала яму сілы выстаіць. Верш мае абагульняльны сэнс. Аўтарскае «я» сімвалізуе маладосць, якая трымала цяжкія іспыты і прынесла нямаля ахвяраў, але выстаіла, поўная непахіснай волі ляцець да нябёсаў:

Каб нават я забіты лёг
На дно сырой магілы,
Скарыцца б і тады не змог,
Свае не склаў бы крылы [2, с. 121].

Тэматычна блізкі да верша «Крылы» верш «Мае пасведчанне». Аўтар пачынае са сваёй біяграфіі, а потым паступова пераходзіць да абагульненага вобраза пакалення, што перажыло шмат нягодаў:

У суровы век жыву сурова,
Жыць інакш не здолеў бы зусім.
Сведчаннем таму вось гэта слова,
Што пранёс я прах агонь і дым [2, с. 190].

У вершы «Колас» паэт адзначае, што прырода жыве сваім жыццём, колас на ніве таксама працуе, ён занепакоены тым, каб заплаціць ураджаем гаспадару нівы. Праца коласа акуліцца тады, калі ён вырасціць не меней чым жменю зярнят. Але само гэта не зробіцца. Паэт параўноўвае працу коласа з працай чалавека. І той, і другі не ведаюць спадчыну:

Ты, з працы ідучы, прыкмець
Ягоную работу, –
Вусамі ён варушыць ледзь,
Ён мокры ўвесь ад поту [2, с. 132].
Ні днём, ні ноччу ад турбот
Спакою ён не мае,
А раніцою з твару пот
Ён сонцам выцірае [2, с. 133].

Як бачым, А. Куляшоў уславіў у вершы працавітасць чалавека, найвялікшы клопат якога – карміць людзей. Колас пад пяром паэта вырастае ў магутны вобраз волата-працаўніка.

Пакуты, якія зазналі дзеці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, боль за дзяцей ваеннага часу – тыя тэмы ў творах А.Куляшова, якія немагчыма чытаць без хвалявання. У цэнтры «Балоды аб чатырох заложніках», якая пабудавана на праўдзівым жыццёвым матэрыяле, – дзеці-заложнікі камандзіра партызанскага атрада М. П. Шмырова. Жудаснае пачуццё, калі мы бачым страшную карціну расстрэлу дзяцей. Верш паказаў лепшае: размах партызанскай барацьбы, мужнасць народных месціўцаў, але самае страшнае, што паўстае перад вачыма, гэта пакуты і трагедыя дзяцей у нямецкім палоне, жаклівыя злачынствы фашызму:

Цэліць кат
У льяныя галовы,

Пачынае
З сына Міная.
Стрэл.
Упаў хлапчук трохгадовы...
Кат ізноў пісталет узнімае...
На сцяне – заложнікаў цені... [2, с. 82].

Гэтак жа сурова і мужна вырашалася А. Куляшовым лірычная тэма кахання. У аснове верша «Ліст з палону» (1942) ляжыць гісторыя лёсу беларускай дзяўчыны, якую ворагі адарвалі ад роднай зямлі, ад дарагіх ёй людзей і асудзілі на здзекі. Верш напісаны ад імя жанчын-паланянак, якіх вораг вывез у нямецкую няволю. Дзяўчына разумее, якія пакуты яе чакаюць, але яна паводзіць сябе мужна, стала скупаю на слёзы. Свайму любаму яна раскрывав свае жаданне закончыць жыццё самагубствам, але паланянка і гэтага пазбаўлена. Рака Дняпро нагадвае ёй малюнкi пшчаслівага мінулага са сваім каханым і, адначасова, яны перамяжоўваюцца з жаклівай рэчаіснасцю. Васількі за акном не прарочаць радасці, а нагадваюць гераніі аб пакутлівым лёсе паланянікi. У канцы верша гучыць своеасаблівы зварот – наказ воіну адпомсціць за ўсе яе пакуты:

Ліст ад сэрца ўсяго
Паланёная склала дзяўчына,
Ты чытай і адказ на яго
На штыку данясі да Берліна... [2, с. 90].

У вершах “Воблака”, “Ранак”, “Плыла, палавалася хмара з зямлёй”, “Мая Бесядзь” А. Куляшоў па-сапраўднаму звярнуўся да чалавечай душы, прыйшоў да арыгінальнай, самабытнай творчасці, да прастаты і глыбокага філасофскага роздуму, да шырокага абагульнення, у якім моцна аб’яднаны думка і пачуццё паэта. У творы “Воблака” паэт здолеў перадаць цудоўны міг жывой паяднанасці з прыродай, калі ў рукі рыбалова, здаецца, трапіла само воблака:

Вада ў кругах,
Вада ў кругах
І неба ў ёй не тое...
А воблака? Яно ў руках
Трапечашча жывое [2, с. 8].

У вершы «Мая Бесядзь» паэт адкрыта выяўляе свой эстэтычны ідэал, выказвае свае адносіны да творчасці, да жыцця, да людзей. Ён выкарыстоўвае народнае паданне аб тым, што «рэкі птушкамі створаны». І калі маленькія на выгляд птушкі капалі рэчышча, адносячы ў дзюбах мяшэчкі з выкапанай зямлёй, каня гуляла і здзекавалася з нястомных працаўнікоў. Птушкі праклялі каню, і з той пары лятае яна над рэкамі і просіць піць, канаючы ўлетку на спякоце. Лірычны герой ставіць сябе на месца самаадданных птушак-працаўнікоў. Як і яны, ён упарты, не кіне пачатай справы:

Я ўпарты, не кіну пачатае справы,
Каменне крашу,
Разграбаю пяскі,
Пад кпіны аматараў лёгкае славы
Капаю рэчышча ўласнай ракі [2, с. 149].

Гэта рачулка яшчэ не Волга і нават не Кама, а родная Бесядзь, што працякае на радзіме А. Куляшова. Напрыканцы свайго твора пісьменнік выказвае пазіцыю грамадзяніна і паэта:

Бо прагай да працы ахоплены часта я,
І сэрца абпалена смагай радка,
Бо жыць не магу,
Як каня няшчасная,

Кропляй дажджу з лесавога лістка [2, с. 149].

Як бачым, паэзія А. Куляшова характарызуецца сваёй тэматычнай разнастайнасцю, дзе цэнтральнае месца займае чалавек, які пры любых жыццёвых абставінах застаецца непераможным. У творах песняра назаўсёды засталіся жыць вобразы лепшых сыноў нашага народа – жывая памяць пра гераічнае мінулае.

Спіс літаратуры

1. Куляшоў Аркадзь. Збор твораў у чатырох тамах. Т. I : Вершы, паэмы. – Мінск : Беларусь, 1966. – 380 с.
2. Куляшоў Аркадзь. Збор твораў у чатырох тамах. Т. II : Вершы, паэмы. – Мінск : Беларусь, 1966. – 376 с.